

รายงานบทวิเคราะห์ด้านแรงงาน ที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศ

ไตรมาสที่ 3/2568 (กรกฎาคม – กันยายน 2568)

เรื่อง มาตรการภาษีศุลกากรตอบโต้ของสหรัฐอเมริกา :
ผลกระทบต่อภาคธุรกิจและแรงงานของไทย

และ

สรุปการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านแรงงาน
ที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศ ปีงบประมาณ 2568

กองเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	1
1. บทนำ : ความหมายและความสำคัญ	2
2. การเจรจาการค้าระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา	3
3. ผลกระทบต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ หลังประกาศปรับลด อัตราภาษีลงจากเดิมร้อยละ 36 เหลือร้อยละ 19	7
4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านแรงงาน และข้อเสนอการพัฒนาเชิงระบบ	13
5. เอกสารอ้างอิง	15
6. ประมวลสรุปผลการศึกษาศถานการณ์ด้านแรงงานที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลง ระหว่างประเทศ ปีงบประมาณ 2568	17

บทสรุปผู้บริหาร

มาตรการภาษีศุลกากรตอบโต้ของสหรัฐอเมริกา : ผลกระทบต่อภาคธุรกิจและแรงงานของไทย

ภาพรวมการค้าระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา

มาตรการภาษีศุลกากรตอบโต้ (Reciprocal Tariffs) ของสหรัฐฯ ภายใต้รัฐบาลโดนัลด์ ทรัมป์ ได้กลายเป็นกลไกทางเศรษฐกิจและการเมืองเพื่อสร้างความเท่าเทียมทางการค้า ส่งผลโดยตรงต่อไทยที่ถูกเก็บภาษีในอัตราสูงถึง 36% ก่อนจะปรับลดเหลือ 19% แม้จะช่วยบรรเทาผลกระทบบางส่วน แต่ก็ยังสร้างแรงกดดันต่อธุรกิจส่งออก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ สิ่งทอ อาหารแปรรูป และเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งส่งผลต่อการจ้างงานและ SMEs ที่อาจสูญเสียรายได้มหาศาล ขณะเดียวกันยังเกิดผลทางอ้อมจากการเปี่ยงเบนทางการค้าและการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น ทำให้ตลาดแรงงานไทยเผชิญความเสี่ยงในระยะกลางถึงยาว

ผลกระทบต่อแรงงานไทย

- ลดคำสั่งซื้อจากสหรัฐอเมริกา โรงงานลดกำลังการผลิต
- เสี่ยงต่อการเลิกจ้าง โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมส่งออก
- รายได้แรงงานลดลง โดยเฉพาะกลุ่มไม่มีทักษะ

สินค้าที่ได้รับผลกระทบ

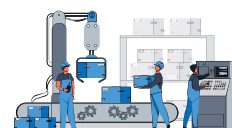

- ธุรกิจที่ถูกกระทบทางตรงและหนัก คือกลุ่ม อาหารแปรรูป เครื่องจักรอุปกรณ์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ชิ้นส่วนยานยนต์และยางล้อ เพราะพึ่งพิงตลาดสหรัฐฯ
- สินค้าอุตสาหกรรม เช่น เหล็ก, อลูมิเนียมสินค้า เป็นต้น
 - เกษตร เช่น ถั่วเหลือง, ผลไม้, อาหารทะเลสินค้า เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านแรงงาน

- ภาครัฐควรจัดมาตรการช่วยเหลือระยะสั้น เช่น เงินอุดหนุนค่าจ้างบางส่วน โดยมีเงื่อนไขห้ามเลิกจ้างหรือให้ฝึกทักษะเพิ่มเติมแก่แรงงาน เป็นต้น
- โปรแกรมฝึกทักษะและการอบรมเชิงระบบ ควรสร้างเส้นทางการพัฒนาทักษะแบบเป็นระบบที่ตอบสนองต่อความต้องการของธุรกิจ
- ระบบข้อมูลแรงงานและการแจ้งเตือนเชิงรุก จัดทำฐานข้อมูลแรงงานแบบเรียลไทม์ เพื่อเฝ้าระวังอุตสาหกรรมเสี่ยงและแรงงานกลุ่มเปราะบาง
- การคุ้มครองทางสังคมที่ยืดหยุ่น พัฒนาระบบประกันสังคมให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยเพิ่มสิทธิประโยชน์การว่างงานชั่วคราว

มาตรการภาษีศุลกากรตอบโต้ของสหรัฐอเมริกา : ผลกระทบต่อภาคธุรกิจและแรงงานของไทย

1. บทนำ : ความหมายและความสำคัญ

ในยุคของสงครามการค้าระหว่างประเทศ การกำหนดภาษีศุลกากรไม่ใช่เพียงเรื่องของการจัดเก็บรายได้ของรัฐอีกต่อไป แต่กลับกลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองและเศรษฐกิจที่แต่ละประเทศใช้เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง เมื่อประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ กลับมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา หนึ่งในมาตรการที่ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้เสนอใช้เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2568 ที่ผ่านมา คือ "ภาษีตอบโต้" หรือ Reciprocal Tariff คือ อัตราภาษีศุลกากรที่กำหนดขึ้นโดยมีเป้าหมายให้เกิดความเท่าเทียมทางการค้าระหว่างประเทศ กล่าวคือหากประเทศหนึ่งเก็บภาษีสินค้านำเข้าจากประเทศคู่ค้าในอัตราสูง ประเทศคู่ค้าสามารถตอบโต้ด้วยการเก็บภาษีในอัตราเดียวกันหรือลักษณะคล้ายคลึงกัน แนวคิดหลักของภาษีตอบโต้คือ "การปฏิบัติตอบโต้แบบเท่าเทียม" หรือ Reciprocal Treatment ซึ่งสะท้อนหลักการว่าหากประเทศใดไม่เปิดตลาดอย่างเท่าเทียมก็สมควรได้รับการปฏิบัติแบบเดียวกันจากประเทศคู่ค้า จุดประสงค์คือเพื่อสร้าง "ดุลยภาพ" ในความสัมพันธ์ทางการค้า และกระตุ้นให้เกิดการเจรจาลดภาษีในเชิงสมมาตร ไม่ใช่เพื่อการลงโทษโดยตรง โดยการกำหนดอัตราภาษีศุลกากรให้ใกล้เคียงกัน เพื่อไม่ให้ประเทศใดประเทศหนึ่งได้เปรียบเสียเปรียบทางการค้า Reciprocal Tariff จึงเป็นกลไกเชิงรุกเพื่อสร้างความสมดุลทางการค้าในระยะยาว โดยกำหนดให้ภาษีที่เรียกเก็บมีความเท่าเทียมกันระหว่างสองประเทศ ภาษีตอบโต้นี้แตกต่างจากภาษีศุลกากรทั่วไปที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้รัฐหรือควบคุมการนำเข้า แต่ภาษีตอบโต้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเจรจาต่อรอง หรือใช้กดดันคู่ค้าให้ลดอุปสรรคทางการค้า ซึ่งสร้างแรงกระตุ้นต่อระบบการค้าโลกอย่างมาก โดยเฉพาะกับประเทศที่มีเศรษฐกิจพึ่งพาการส่งออกหลายแห่งในภูมิภาคเอเชีย รวมถึงประเทศไทยที่จะถูกเรียกเก็บภาษีดังกล่าวในอัตราร้อยละ 36 ซึ่งมีสถานะเป็นหนึ่งในประเทศที่สหรัฐฯ ขาดดุลการค้าอย่างต่อเนื่อง ได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายดังกล่าว โดยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่ถูกมองว่ามีพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Worst Offenders) และส่งผลให้สหรัฐฯ ขาดดุลการค้าอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายนี้ไม่เพียงส่งผลต่อภาคธุรกิจส่งออกของไทยเท่านั้น แต่ยังแทรกซึมลึกไปถึงโครงสร้างแรงงานไทย โดยเฉพาะแรงงานไทยในอุตสาหกรรมส่งออกที่พึ่งพิงตลาดสหรัฐฯ เป็นหลัก เช่น อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ สิ่งทอ อาหารแปรรูป และเฟอร์นิเจอร์ ล้วนมีความเสี่ยงที่จะเผชิญกับการลดกำลังการผลิต การชะลอการจ้างงานใหม่ หรือแม้กระทั่งการปลดพนักงานในบางกลุ่มอุตสาหกรรม ข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ระบุว่า SMEs ไทยที่พึ่งพิงตลาดสหรัฐฯ อาจสูญเสียรายได้กว่า 38,000 ล้านบาท และส่งผลให้ GDP ของภาค SMEs หดตัวลงอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ผลกระทบทางอ้อมจากการเบี่ยงเบนเส้นทางการค้า (การที่ประเทศหนึ่งหันไปนำเข้าสินค้าจากประเทศที่อยู่ในกลุ่มความตกลงทางการค้าด้วยกัน เช่น เขตการค้าเสรี แทนที่จะนำเข้าจากประเทศที่ผลิตสินค้าได้มีประสิทธิภาพมากกว่า แต่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มความตกลงนั้น) การแข่งขันจากประเทศคู่แข่งที่ได้รับผลกระทบน้อยกว่า และการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก ล้วนส่งผลต่อเสถียรภาพของตลาดแรงงานไทยในระยะกลางถึงระยะยาว โดยเฉพาะในบริบทที่แรงงานไทยจำนวนมากยังขาดทักษะที่จำเป็นในการปรับตัวเข้าสู่อุตสาหกรรมใหม่หรือเศรษฐกิจดิจิทัลที่กำลังเติบโต

บทวิเคราะห์นี้สังเคราะห์ข้อมูลเชิงนโยบายและเศรษฐกิจระหว่างประเทศโดยอาศัยแหล่งข้อมูลสาธารณะเกี่ยวกับการที่สหรัฐอเมริกาประกาศปรับอัตราภาษีนำเข้าต่อสินค้าจากประเทศไทยเป็นร้อยละ 19 (ลดจากอัตราที่เคยประกาศไว้ก่อนหน้านี้และเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการ reciprocal tariff ภายใต้คำสั่งบริหารของสหรัฐฯ) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลทั้งเชิงทิศทางการกระจายการค้า การลงทุน ความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจไทย และความมั่นคงในการจ้างงานของแรงงานไทย โดยการวิเคราะห์แบ่งเป็น

สี่ประเด็น ประกอบด้วย บทนำ ความหมายและความสำคัญ การเจรจาการค้าระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา ผลกระทบต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศหลังประกาศปรับลดอัตราภาษีลงจากเดิมร้อยละ 36 เหลือร้อยละ 19 และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านแรงงานรวมถึงแนวทางพัฒนาเชิงระบบ

2. การเจรจาการค้าระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา

2.1 การเจรจาการค้าระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาครั้งที่ 1 : บทสะท้อนจากรายงาน NTE (National Trade Estimate Report on Foreign Trade Barriers) และอุปสรรคทางการค้าเชิงโครงสร้าง

ภายหลังที่ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้ประกาศใช้มาตรการกำหนดอัตราภาษีศุลกากรตอบโต้ (Reciprocal Tariffs) ครอบคลุมประเทศและเขตปกครองกว่า 180 แห่ง โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2568 ต่อมาได้มีการเลื่อนกำหนดวันบังคับใช้มาตรการดังกล่าวสำหรับทุกประเทศออกไปจนถึงวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2568 ยกเว้นภาษีในอัตราพื้นฐานร้อยละ 10 ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้แต่ละประเทศมีระยะเวลาเพียงพอสำหรับการเจรจาต่อรองให้เกิดข้อตกลงที่เหมาะสม หากไม่มีการดำเนินการใดเพิ่มเติม อัตราภาษีจะกลับไปใช้ตามประกาศเดิม หลายประเทศได้เร่งรัดกระบวนการเจรจาให้แล้วเสร็จเพื่อให้สามารถบรรลุข้อตกลงก่อนมาตรการจะมีผลบังคับใช้อย่างสมบูรณ์ เพื่อลดผลกระทบเชิงลบ ปรับเงื่อนไขทางการค้าตามบริบทของแต่ละประเทศ และสร้างข้อตกลงที่เอื้อต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมภายในประเทศ ประเทศไทยโดยคณะทำงานนโยบายการค้าสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2568 ได้ดำเนินการเจรจาครั้งแรกกับคณะผู้แทนการเจรจาของสหรัฐอเมริกาในวันที่ 3 กรกฎาคม 2568 ภายใต้งบรอบการเจรจาเบื้องต้น 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) เพิ่มปริมาณการนำเข้าสินค้าจากสหรัฐอเมริกา โดยให้ความสำคัญกับสินค้าด้านการเกษตรที่สามารถนำมาต่อ ยอดในประเทศไทยได้ เช่น ข้าวโพดและถั่วเหลือง ตลอดจนสินค้ากลุ่มเชื้อเพลิงประเภทต่างๆ (2) ผ่อนคลายมาตรการทางการค้า ทั้งในรูปแบบภาษีศุลกากรและมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (Non-tariff Measures) เพื่อส่งเสริมการนำเข้า (3) เน้นพัฒนาความร่วมมือในอุตสาหกรรมที่เป็นประโยชน์กับทั้งสองประเทศ อาทิ อุตสาหกรรม การผลิตอาหารสัตว์เลี้ยง (4) เพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการส่งออกเพื่อป้องกันการสวมสิทธิแหล่งกำเนิดสินค้า “Made in Thailand” จากประเทศที่สาม (5) เพิ่มการลงทุนของธุรกิจไทยในสหรัฐฯ เพื่อขยายโอกาสทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศทั้งสอง คณะผู้แทนการเจรจาจากฝั่งไทย ได้เจรจากับคณะผู้แทนของสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกอบไปด้วยสามภาคส่วนสำคัญของสหรัฐฯ ประกอบด้วยภาครัฐ ซึ่งเป็นระดับนโยบาย ภาคเอกชนที่ลงทุนในไทยด้วยมูลค่าที่สูง รวมถึงภาคเกษตรกร ผลการหารือกับทั้งสามภาคส่วนดังกล่าวถูกนำไปประกอบการพิจารณาและตัดสินใจในระดับนโยบายของทางสหรัฐอเมริกา การเจรจาในครั้งนี้ทำให้ประเทศไทยได้รับข้อมูลสะท้อนความคิดเห็นและข้อกังวลที่มีนัยสำคัญ โดยสาระสำคัญของการเจรจามุ่งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สหรัฐฯ ว่าประเทศไทยเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์อันยาวนาน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้ การหารือยังเปิดโอกาสให้ฝ่ายไทยได้รับความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดและความต้องการเชิงยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ อันจะนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอฉบับปรับปรุงเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและผลประโยชน์ร่วมกันในอนาคต

แม้รายละเอียดการเจรจาเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2563 จะไม่เปิดเผยต่อสาธารณชนตามข้อกำหนดและความประสงค์ของฝ่ายสหรัฐอเมริกา แต่สาระสำคัญของข้อเรียกร้องทั้งหมดได้ถูกรวบรวมและระบุไว้ในรายงานการประเมินอุปสรรคทางการค้าของประเทศคู่ค้า (National Trade Estimate Report on Foreign Trade Barriers หรือ NTE) ซึ่งจัดทำขึ้นโดยสำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ (USTR) เสนอต่อประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาและรัฐสภาสหรัฐฯ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2568 รายงานดังกล่าวมุ่งสะท้อนภาพรวมของอุปสรรคทางการค้าที่ผู้ส่งออกสหรัฐฯ ต้องเผชิญในประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย โดยชี้ให้เห็นความสัมพันธ์

ทางการค้าระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ที่ดำเนินมาเป็นเวลานานนั้น ยังคงเผชิญข้อจำกัดและปัญหาเชิงโครงสร้างหลายประการ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงประเด็นอัตราภาษีศุลกากร แต่ยังรวมถึงกฎระเบียบ มาตรการที่มีใช้ภาษี (Non-Tariff Measures: NTMs) และความไม่สอดคล้องของระบบกฎหมายและมาตรฐานระหว่างสองประเทศ เช่น โครงสร้างกฎระเบียบด้านเกษตรและอาหารที่เข้มงวดและมีขั้นตอนซับซ้อน การใช้มาตรการกีดกันทางเทคนิคด้านมาตรฐานสินค้า (TBT) และมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) ที่บางครั้งยังขาดความโปร่งใสและไม่สอดคล้องกับหลักการของ WTO อีกทั้งประเด็นด้านสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ยังมีช่องโหว่ทั้งในการบังคับใช้กฎหมายและในโครงสร้างระบบการคุ้มครอง โดยเฉพาะสินค้าลอกเลียนแบบและละเมิดลิขสิทธิ์ รวมถึงข้อจำกัดด้านการลงทุนต่างชาติในบางภาคส่วนที่ยังไม่เอื้อต่อการแข่งขันเสรีอย่างเต็มที่ ในเชิงโครงสร้างปัญหาหลักอยู่ที่การดำรงอยู่ของมาตรการภายในประเทศที่สะท้อนลักษณะเศรษฐกิจแบบกึ่งปกป้อง (semi-protectionist) เช่น โครงสร้างภาษีสรรพสามิตบางรายการที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติ มาตรการกักกันดูแลการนำเข้าสินค้าเกษตรที่มีการกำหนดโควตา รวมถึงความไม่ชัดเจนในกระบวนการอนุมัติด้านกฎระเบียบ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในภาคบริการ เช่น กฎหมายที่จำกัดการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติในธุรกิจค้าปลีกและโทรคมนาคม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเปิดเสรีบริการ ในอดีตทั้งสองฝ่ายดำเนินความร่วมมือภายใต้กรอบความตกลงการค้าและการลงทุน (Trade and Investment Framework Agreement: TIFA) ที่ลงนามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 รายงานฉบับนี้สะท้อนว่าการขาดดุลการค้าเป็นเพียงปัญหาส่วนหนึ่ง แต่เรื่องที่เป็นปัญหาเรื้อรังคือนโยบายและข้อกฎหมายไทยที่ไม่เป็นสากล ทำให้การค้าไม่เป็นธรรม และแม้จะกำหนดกรอบการหารือถึงประเด็นต่างๆ ร่วมกันแล้ว แต่ปัญหาที่สะสมมากกว่าสองทศวรรษ มิได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม

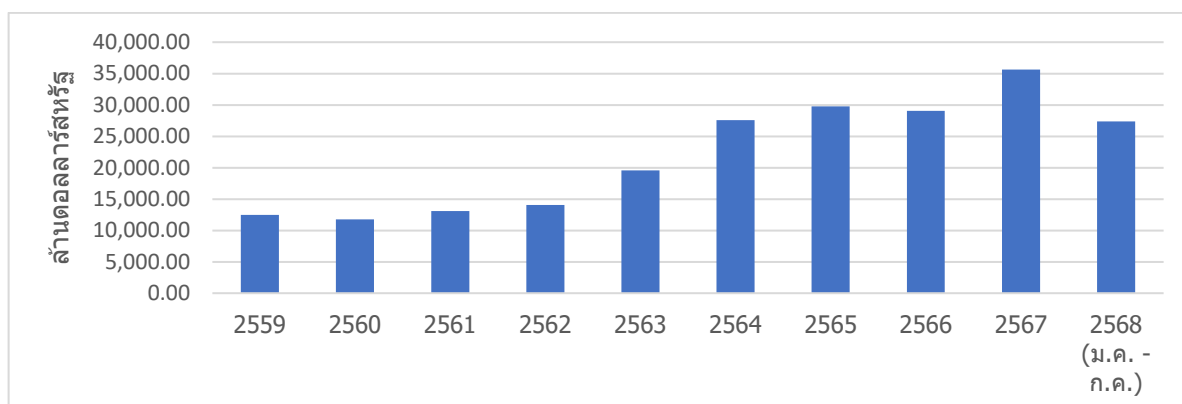
โดยที่ผ่านมา สหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องให้ประเทศไทยปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเปิดเสรีทางการค้าในระดับที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมิได้ดำเนินการแก้ไขตามข้อเรียกร้องดังกล่าว ส่งผลให้สหรัฐฯ ใช้มาตรการตอบโต้โดยเพิกถอนสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป (GSP) ของไทยแล้วสองครั้ง ได้แก่ ครั้งแรกในเดือนเมษายน พ.ศ. 2563 จากประเด็นสิทธิแรงงาน และครั้งที่สอง ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 จากประเด็นการใช้สารเร่งเนื้อแดง ซึ่งก่อให้เกิดประเทศไทยสูญเสียสิทธิประโยชน์ทางการค้ามูลค่าหลายร้อยล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี หากพิจารณาภาพรวมของสถานการณ์ จะเห็นได้ว่าการที่รัฐบาลสหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ กำหนดอัตราภาษีศุลกากรร้อยละ 36 ต่อสินค้าไทยในการประกาศครั้งแรก อาจมีรากฐานมาจากปัญหาที่สะสมมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นอุปสรรคด้านภาษีศุลกากร การจำกัดการนำเข้าสินค้าเกษตร การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ตลอดจนข้อจำกัดด้านการลงทุน ดังนั้น การเจรจารอบแรกระหว่างไทยกับสหรัฐฯ จึงมิได้เป็นเพียงเวทีการต่อรองทางภาษี แต่สะท้อนถึงแรงกดดันที่ไทยต้องเร่งปรับโครงสร้างด้านกฎระเบียบ มาตรการกักกันดูแล และระบบสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส สามารถคาดการณ์ได้ และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล หากไทยสามารถลดอุปสรรคทางโครงสร้างเหล่านี้ จะไม่เพียงช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในฐานะหุ้นส่วนการค้าของสหรัฐฯ แต่ยังจะยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยในระบบการค้าโลกโดยรวม

2.2 การเจรจาการค้าระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาครั้งที่ 2 : การปรับลดภาษี และการสร้างสมดุลทางการค้า

ประเทศไทยได้ยื่นข้อเสนอฉบับปรับปรุงใหม่ต่อสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 ก่อนที่จะมีการประชุมผ่านระบบออนไลน์ในวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 ข้อเสนอฉบับดังกล่าวมีเป้าหมายสำคัญเพื่อเพิ่มมูลค่าการค้าทวิภาคีระหว่างสองประเทศ และลดการเกินดุลการค้า

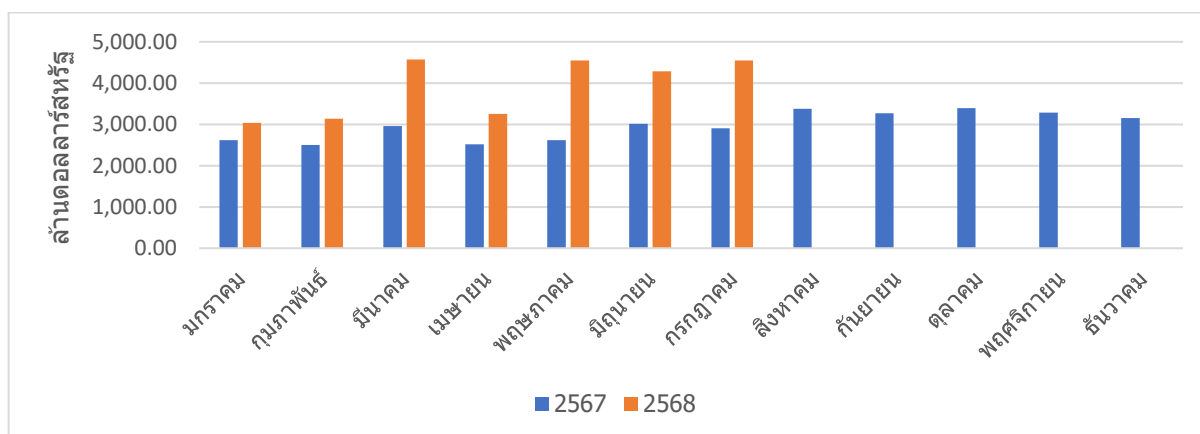
ของไทยต่อสหรัฐอเมริกาให้ได้ถึงร้อยละ 70 ภายในระยะเวลา 5 ปี อีกทั้งยังคาดการณ์ว่าสามารถสร้างสมดุลทางการค้าได้ภายใน 7-8 ปี ซึ่งเร็วกว่าข้อเสนอเดิมที่ตั้งเป้าลดดุลการค้าไว้ภายใน 10 ปี

แผนภาพที่ 1 : ดุลการค้า ไทย – สหรัฐอเมริกา ย้อนหลัง 10 ปี

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

แผนภาพที่ 2 : เปรียบเทียบดุลการค้า ไทย – สหรัฐอเมริกา รายเดือน ปี พ.ศ. 2567 – 2568

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

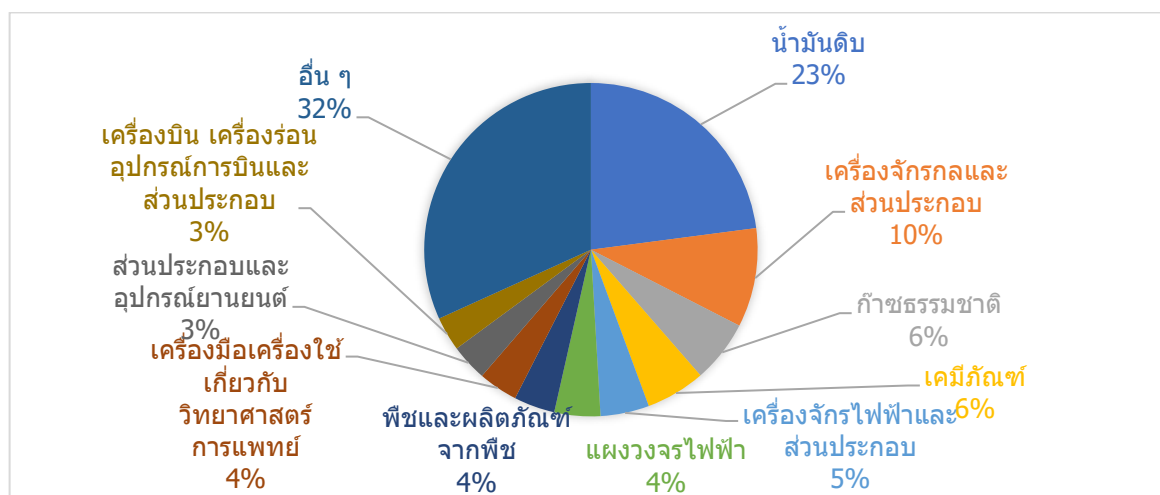
ข้อเสนอฉบับใหม่ของไทยมีรายละเอียดที่ชัดเจนมากขึ้น โดยประกอบด้วย (1) การเปิดตลาดสำหรับสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมจากสหรัฐอเมริกา โดยเน้นเฉพาะสินค้าที่ประเทศไทยยังขาดแคลนหรือไม่สามารถผลิตได้เอง เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการในประเทศ, (2) การเพิ่มการจัดซื้อพลังงานและเครื่องบินจากบริษัทของสหรัฐอเมริกา เพื่อสร้างสมดุลด้านการค้าสินค้าเชิงยุทธศาสตร์ และ (3) การลดอุปสรรคที่ไม่มีภาษี (Non-Tariff Barriers: NTBs) ควบคู่ไปกับการปรับปรุงกระบวนการที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มความคล่องตัวทางการค้าและเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ต่อมาเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 ตามเวลาสหรัฐอเมริกา ทำเนียบขาวได้เผยแพร่คำสั่งฝ่ายบริหาร (Executive Order) เกี่ยวกับการแก้ไขอัตราภาษีศุลกากรตอบโต้ (Reciprocal Tariff) ผ่านทางเว็บไซต์ โดยมีการปรับลดอัตราภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าจากประเทศไทยที่นำเข้าไปในสหรัฐฯ จากเดิมร้อยละ 36 เหลือร้อยละ 19 และไทยตกลงจะเปิดตลาดให้แก่สินค้านำเข้าจากสหรัฐฯ รวบรวมร้อยละ 90 ของรายการสินค้าทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ไทยเปิดการค้าเสรี (FTA) อยู่แล้วในอัตราภาษีร้อยละ 0 ให้กับประเทศคู่ค้าอื่น เช่น ออสเตรเลีย และจีน โดยสินค้านี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) สินค้าที่ไทยไม่สามารถผลิตได้ หรือไม่ผลิตในประเทศ เช่น อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ขั้นสูง อากาศยานและชิ้นส่วน ก๊าซธรรมชาติเหลว (LNG) และพลังงานทดแทน, (2) สินค้าที่ไทยสามารถผลิตได้แต่มีปริมาณไม่เพียงพอ เช่น ข้าวโพดสำหรับเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง

และกากั่วเหลือง เนื้อวัวคุณภาพสูง เนื้อสุกรบางสายพันธุ์ เครื่องจักรกลและชิ้นส่วนอุตสาหกรรม และ (3) สินค้าที่ไทยมีการนำเข้าจากประเทศอื่นอยู่แล้ว โดยสหรัฐฯ ไม่ใช่ผู้ส่งออกหลัก เช่น ลำไยแห้ง การเจรจาครั้งที่สองและการปรับโครงสร้างภาษีศุลกากรครั้งนี้ นอกจากจะสะท้อนถึงการประนีประนอมทางการค้าระหว่างไทยกับสหรัฐฯ แล้ว ยังทำให้เห็นถึงความท้าทายของไทยในการรักษาสมดุลระหว่างการคุ้มครองผู้ผลิตในประเทศกับการสร้างประโยชน์ต่อผู้บริโภค และการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวม ซึ่งต้องดำเนินควบคู่กับมาตรการช่วยเหลือภาคการผลิตและนโยบายเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระยะยาว

การเจรจาการค้าระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาครั้งที่ 2 มีประเด็นหลักที่แตกต่างจากรอบแรก กล่าวคือ จากเดิมที่เน้นการสะท้อนอุปสรรคเชิงโครงสร้างผ่านรายงาน NTE การเจรจาครั้งที่สองมุ่งเข้าสู่การหารือเชิงปฏิบัติในด้านการปรับลดภาษีศุลกากร และการหากลไกเพื่อสร้างสมดุลทางการค้าระหว่างสองประเทศ โดยสาระสำคัญของการเจรจาอยู่ที่การที่สหรัฐฯ เสนอปรับลดอัตราภาษีนำเข้าบางรายการของสินค้าไทย ซึ่งถือเป็นการเปิดโอกาสทางการค้าในภาคอุตสาหกรรมที่ไทยมีศักยภาพ เช่น ยานยนต์และชิ้นส่วน เกษตรแปรรูป และอิเล็กทรอนิกส์ การปรับลดภาษีดังกล่าวมีผลในเชิงบวกต่อการขยายตัวของการส่งออก ลดแรงกดดันด้านต้นทุน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยในตลาดสหรัฐฯ อย่างไรก็ดี สหรัฐยังคงตั้งเงื่อนไขว่าไทยต้องแสดงความมุ่งมั่นในการแก้ไขอุปสรรคที่เคยสะท้อนใน NTE ทั้งด้านมาตรฐานสินค้า การบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา และข้อจำกัดด้านการลงทุน

ในขณะเดียวกัน ฝ่ายไทยได้ใช้โอกาสนี้ในการเน้นย้ำถึงความสำคัญของการสร้างสมดุลทางการค้า โดยชี้ว่าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศควรคงอยู่บนหลักการที่ทั้งสองฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน ไม่เพียงแต่การเปิดตลาดสินค้าไทยในสหรัฐฯ แต่ยังรวมถึงการสร้างโอกาสการลงทุน การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการพัฒนาห่วงโซ่มูลค่า (Value Chains) ในภูมิภาค การสร้างสมดุลดังกล่าวเป็นแนวทางที่ไทยพยายามใช้เพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาตลาดเดียวและรักษาเสถียรภาพทางการค้าในระยะยาว โดยสรุป การเจรจาครั้งที่สองถือเป็นการก้าวสำคัญในการแปลงการหารือเชิงนโยบายไปสู่มาตรการทางการค้าที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น คือการปรับลดภาษีศุลกากร ควบคู่กับการผลักดันให้เกิดความร่วมมือในประเด็นเชิงโครงสร้างที่ยังคงค้างคา การดำเนินการในรอบนี้จึงไม่เพียงสะท้อนความพยายามของไทยในการขยายตลาดส่งออก แต่ยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ในฐานะคู่ค้าที่พร้อมปฏิรูปกฎระเบียบเพื่อรักษาความเชื่อมั่นของสหรัฐฯ ทั้งยังเป็นการวางรากฐานเพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพและสมดุลมากขึ้นในอนาคต

แผนภาพที่ 3 : สินค้านำเข้าจากสหรัฐอเมริกา มกราคม - กรกฎาคม 2568 (ล้าน USD)

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

3. ผลกระทบต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ หลังประกาศปรับลดอัตราภาษีลงจากเดิมร้อยละ 36 เหลือร้อยละ 19

การลดอัตราภาษีนำเข้าจากเดิม 36% เหลือ 19% เป็นข่าวดีที่ส่งผลดีต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกับไทย เนื่องจากทำให้สินค้าไทยสามารถแข่งขันได้ในตลาดต่างประเทศ ช่วยส่งเสริมภาคการส่งออก และเพิ่มความน่าสนใจในการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมาย แม้ยังคงมีความเสี่ยงจากเศรษฐกิจโลกและการเมืองภายในประเทศ และที่สำคัญการค้าของโลกจะไม่กลับไปเหมือนเดิมอีกต่อไป ในมิติของการลงทุนระหว่างประเทศ มาตรการ reciprocal tariff ของสหรัฐมีผลสองด้าน ดังนี้

1) เป็นแรงจูงใจให้การลงทุนที่มีสายการผลิตมุ่งไปยังตลาดสหรัฐย้ายหรือขยายฐานการผลิตเข้าไปในสหรัฐหรือประเทศที่มีข้อตกลงทางการค้าที่ดีกว่าเพื่อลดภาระอัตราภาษี (nearshoring / friend-shoring) ซึ่งอาจลดโอกาสการลงทุนใหม่ในภาคการผลิตของไทยในระยะกลางถึงยาว

2) การที่ทั้งสองฝ่าย (ไทย-สหรัฐ) มีการเจรจาและแลกเปลี่ยนนโยบาย เช่น การเปิดตลาดบางรายการหรือข้อยกเว้นเชิงเฉพาะภายใต้เงื่อนไขการลงทุน อาจนำมาซึ่งเม็ดเงินลงทุนจากสหรัฐเข้าสู่ไทยในรูปแบบการลงทุนที่สอดคล้องกับข้อกำหนดที่ตกลงกันไว้ โดยมีแรงจูงใจจากการเข้าถึงตลาดสหรัฐด้วยเงื่อนไขทางภาษีที่ชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ความไม่แน่นอนด้านกฎระเบียบและต้นทุนปฏิบัติการในช่วงเปลี่ยนผ่านอาจทำให้การตัดสินใจลงทุนชะลอออกไปจนกว่าจะมีความชัดเจนด้านกฎเกณฑ์กำเนิดและกระบวนการอนุญาตนำเข้า-ส่งออก

3.1 ผลกระทบต่อการค้าและการลงทุนในภาพรวม

ผลกระทบระยะสั้น : ผู้ส่งออกได้ประโยชน์

ในระยะสั้น การปรับลดภาษีครั้งนี้เป็นแรงกระตุ้นเชิงบวกอย่างชัดเจนสำหรับภาคส่งออกของไทย แม้ภาษี 19% จะยังสูงกว่าช่วงก่อนมีมาตรการกีดกันทางการค้า แต่ก็ดีกว่าเดิมอย่างมาก ทำให้ผู้ประกอบการสามารถแข่งขันได้มากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้ประโยชน์โดยตรง เช่น อิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนยานยนต์ และยางพารา ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกหลักไปยังสหรัฐฯ ความเชื่อมั่นที่ดีขึ้นนี้อาจส่งผลให้ค่าเงินบาทแข็งค่าขึ้นเล็กน้อยในระยะสั้น

ผลกระทบระยะกลาง-ยาว : โอกาสในการยกระดับขีดความสามารถการแข่งขัน

ในระยะกลางถึงระยะยาว ประเทศไทยจะสามารถแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเวียดนามที่มีอัตราภาษีใกล้เคียงกันได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม นี่เป็นเพียงก้าวแรกที่ช่วยให้เราอยู่ในสนามแข่งขันได้ แต่การจะชนะคู่แข่งในระยะยาวได้ ยังต้องอาศัยการยกระดับโครงสร้างการผลิต การวิจัยและพัฒนา รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดความเสี่ยงจากการเจรจาการค้ารอบใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจมหภาค : การเติบโตและการเงิน

หากเศรษฐกิจสหรัฐฯ ไม่เข้าสู่ภาวะถดถอย การปรับลดภาษีครั้งนี้จะช่วยสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย โดยอาจทำให้การประมาณการ GDP ในช่วงครึ่งหลังของปี 2025 ถูกปรับเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ดุลการค้าของไทยกับสหรัฐฯ อาจดีขึ้น แต่ก็ต้องจับตาการนำเข้าสินค้าจากสหรัฐฯ ที่จะเพิ่มขึ้นตามข้อตกลงด้วย

การปรับลดอัตราภาษีดังกล่าวเป็นผลดีต่อการค้าระหว่างประเทศของไทย โดยเฉพาะการส่งออกไปยังสหรัฐฯ และเป็นปัจจัยสนับสนุนการลงทุนในประเทศ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการยังคงต้องพิจารณาถึงความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกอื่นๆ เช่น เศรษฐกิจโลกที่ผันผวน และปัจจัยการเมืองภายในประเทศ

3.2 ผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมและแรงงาน

ธุรกิจที่ถูกระทบทางตรงและหนัก คือกลุ่ม อาหารแปรรูป เครื่องจักรอุปกรณ์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ชิ้นส่วนยานยนต์และยางล้อ เพราะพึ่งพิงตลาดสหรัฐฯ เป็นหลัก

อาหารแปรรูป : เพิ่มมูลค่า เร่งหาตลาดใหม่ ธุรกิจอาหารแปรรูปมีส่วน 0.7% ของจีดีพีไทย มีผู้ประกอบการทั้งรายใหญ่ถึงรายเล็ก และใช้สัดส่วนวัตถุดิบในประเทศสูง อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับเกษตรกรไทย และใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก โดยมีจ้างงานรวม 1.26 ล้านคน (3.2% ของแรงงานไทย) ในช่วงที่ผ่านมา ผู้ประกอบการหลายรายได้เจรจาแบ่งภาระภาษีกับบริษัทคู่ค้าสหรัฐฯ ด้วยตนเอง และวางแผนปรับตัว โดยส่วนใหญ่ เริ่มจากการลดต้นทุน เช่น ลดกำลังการผลิตและสต็อกสินค้าตามคำสั่งซื้อที่ชะลอลง พยายามหาวัตถุดิบ และส่วนผสมอาหารที่ราคาถูกลง รวมถึง ลดโอทีของพนักงาน อีกด้าน ก็ต้องพยายามเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ให้แตกต่างหรือเหนือกว่าคู่แข่ง และเสริมจุดแข็งจากชื่อเสียงและคุณภาพอาหารไทยที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก เช่น ผลิตภัณฑ์พร้อมทาน (Ready to Eat) ที่ชูจุดเด่นรสชาติไทยที่คู่แข่งตามรอยได้ยาก หรือผลิตภัณฑ์อาหาร ฮาลาลที่มีโอกาสเติบโต รวมถึงเพิ่มสัดส่วนการขายสินค้าที่มี margin กำไรสูง อย่างอาหารสัตว์เลี้ยง ระดับพรีเมียม

ชิ้นส่วนยานยนต์และยางล้อ : เปลี่ยนตลาด บ้อนลูกค้าอุตสาหกรรมอื่น ชิ้นส่วนยานยนต์ และยางล้อมีส่วนเป็น 1.6 % ของจีดีพี และทำให้เกิดการจ้างงานในเศรษฐกิจ 1.63 ล้านตำแหน่ง (4.1% ของแรงงานไทย) อีกทั้งมีธุรกิจ SMEs จำนวนมากที่ผลิตชิ้นส่วนและอยู่ในห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจยานยนต์รายใหญ่ โดยพบว่า บางรายปรับรูปแบบการผลิต จากเดิมที่รับจ้างผลิตชิ้นส่วน OEM (Original Equipment Manufacturer) ให้กับผู้ผลิตรายใหญ่ ไปเป็นการผลิตชิ้นส่วนสำหรับตลาดซ่อมบำรุง (Replacement Equipment Manufacturing) ซึ่งต้องทำการตลาดและหาลูกค้าส่งออกเพิ่มด้วยตัวเอง ในช่วงที่ผ่านมา พบว่า ความต้องการจากตลาดตะวันออกกลางและแอฟริกาขยายตัวดี นอกจากนี้ ผู้ประกอบการบางรายยังเปลี่ยนไป ผลิตสินค้าบ้อนลูกค้าในอุตสาหกรรมอื่นมากขึ้น เช่น ชิ้นส่วนทางการแพทย์ และเครื่องจักรทางการเกษตร

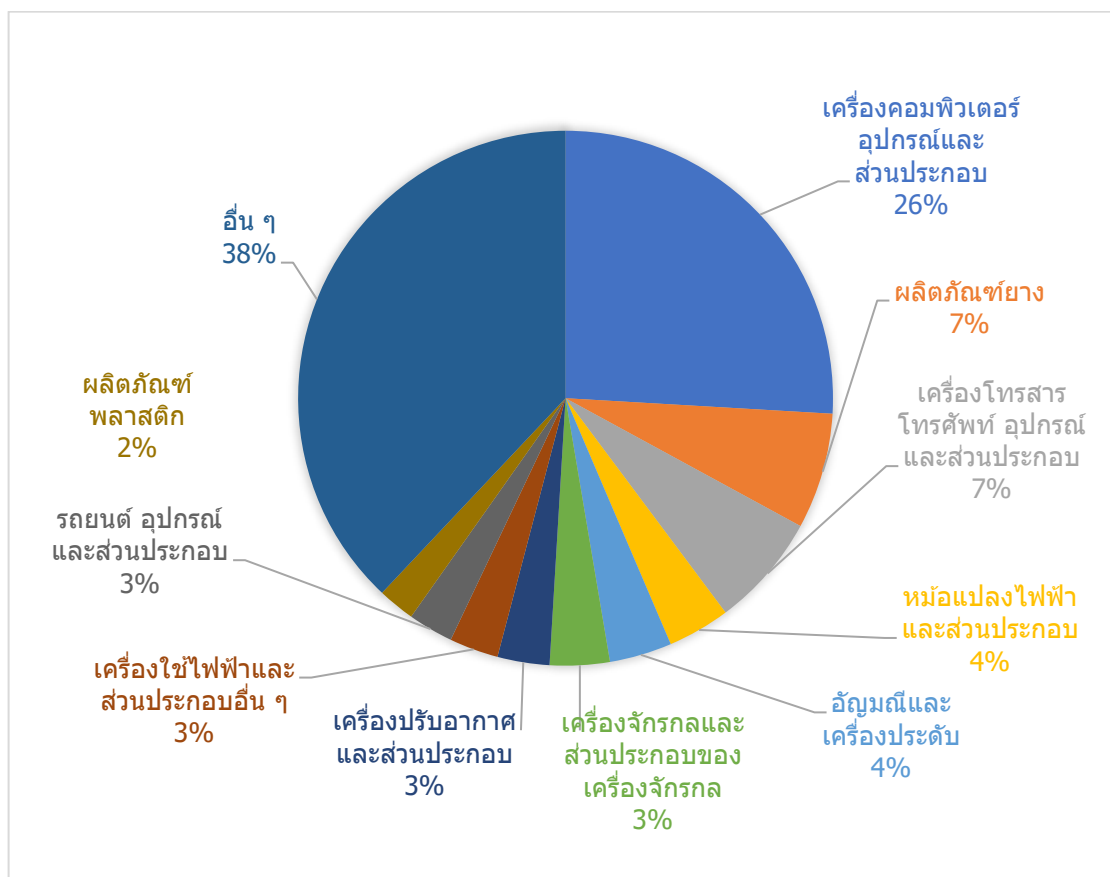
กลุ่มธุรกิจที่ผลกระทบจะมาในรูปการแข่งขันที่รุนแรง จากการทะลักของสินค้าต่างประเทศ และอาจแย่งตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น เฟอร์นิเจอร์ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม พลาสติก ปิโตรเคมี และเหล็ก ซึ่งธุรกิจส่วนใหญ่เป็น SMEs และมีความสำคัญต่อการจ้างงานเช่นกัน ธุรกิจสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่มที่มีสัดส่วนเป็น 0.8% ของจีดีพี และเป็น SMEs กว่า 1.2 แสนราย รวมถึงมีแรงงาน ในอุตสาหกรรม 2.72 ล้านคน (6.8% ของแรงงานไทย) มีการปรับตัวที่น่าสนใจ คือ บางส่วนสามารถยกระดับ เป็น value player ที่เน้นลูกค้าระดับกลางถึงบน เพราะรู้ดีว่าการแข่งผลิตสินค้า mass จะไม่มีทางต่อกร กับผู้ผลิตรายใหญ่อย่างจีนและเวียดนามได้ จึงหันมาผลิตสินค้า small lots ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอย่างเช่น เสื้อกีฬา (เสื้อโยคะ เสื้อฮอกกี) และเสื้อผ้าแบรนด์ของดีไซเนอร์หรืออินฟลูเอนเซอร์

นอกจากนี้ยังมีธุรกิจอื่นๆ ที่ยังต้องติดตามผลกระทบอย่างใกล้ชิด เช่น ธุรกิจเกษตรและเกษตร แปรรูปที่อาจได้รับผลกระทบหลังจากไทยเปิดตลาดให้สหรัฐฯ หรือธุรกิจในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ที่อาจถูกระทบจากการที่ประเทศคู่ค้าเปิดตลาดให้สหรัฐฯ เข้าไปแข่งขันด้วย

จากการศึกษาพบว่า ภาคการส่งออกและห่วงโซ่อุปทานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญต่อการจ้างงาน โดยมีแรงงานที่เกี่ยวข้องประมาณ 18-20 ล้านคน หรือเกือบครึ่งหนึ่งของกำลังแรงงานไทย แรงงานเหล่านี้ ครอบคลุมทั้งในภาคอุตสาหกรรมต้นน้ำ เช่น เกษตรกรรม การขนส่ง โลจิสติกส์ รวมถึงภาคบริการสนับสนุนอื่นๆ หากมีการปรับขึ้นอัตราภาษีนำเข้าสินค้าไทยในตลาดสหรัฐฯ ย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งปริมาณและมูลค่าการส่งออก และอาจนำไปสู่การปรับลดกำลังการผลิต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อแรงงานโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งนี้ ระดับของผลกระทบ ขึ้นอยู่กับสัดส่วนการพึ่งพิงตลาดสหรัฐฯ ของแต่ละอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมที่มีการพึ่งพิงสูงจะเผชิญความเสี่ยง

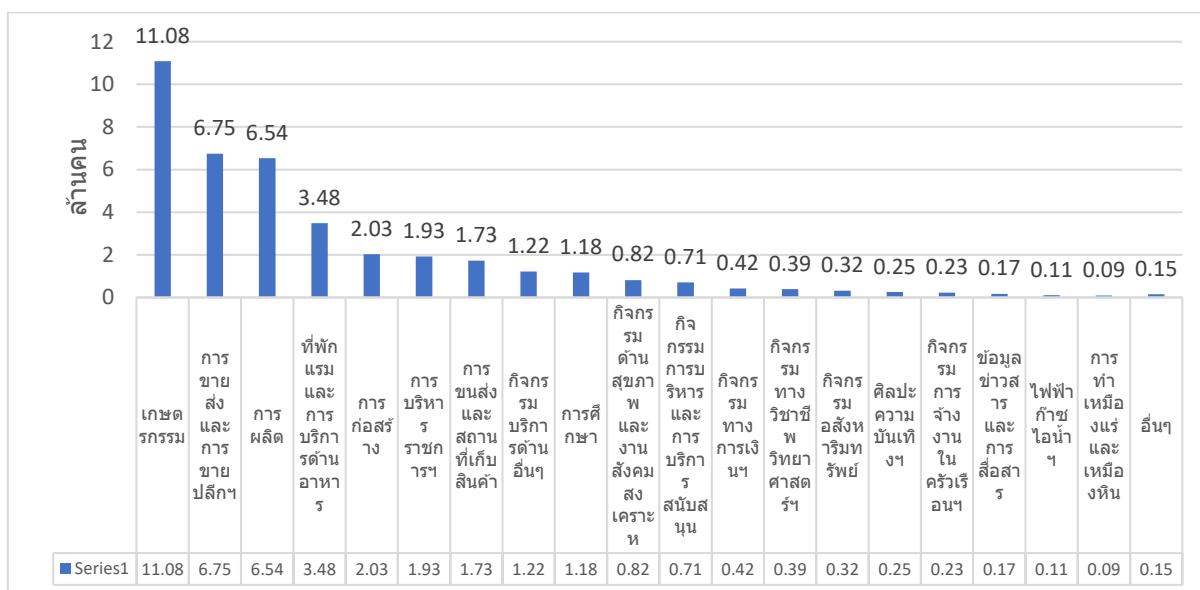
ด้านการจ้างงานมากกว่าอุตสาหกรรมที่พึ่งพิงต่ำ จากรายงานจากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ กลุ่มสินค้าส่งออกสำคัญ 15 อันดับแรกของไทยที่อาจได้รับผลกระทบ ได้แก่ (1) เครื่องโทรศัพท์ รวมถึงสมาร์ทโฟนและเครื่องโทรศัพท์อื่น ๆ : มูลค่าการส่งออก 6,846.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (2) เครื่องคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ : มูลค่าการส่งออก 6,093.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (3) ยางรถยนต์ : มูลค่าการส่งออก 3,513.0 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (4) อุปกรณ์เซมิคอนดักเตอร์ : มูลค่าการส่งออก 2,472.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (5) หม้อแปลงไฟฟ้า : มูลค่าการส่งออก 2,088.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (6) ส่วนประกอบและอุปกรณ์ของเครื่องจักร : มูลค่าการส่งออก 1,501.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (7) ส่วนประกอบและอุปกรณ์ของยานยนต์ : มูลค่าการส่งออก 1,404.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (8) เครื่องเพชรพลอยและรูปพรรณและส่วนประกอบ : มูลค่าการส่งออก 1,387.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (9) เครื่องปรับอากาศ : มูลค่าการส่งออก 1,273.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (10) เครื่องส่งวิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุ โทรศัพท์ : มูลค่าการส่งออก 1,107.0 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (11) เครื่องพิมพ์ใช้สำหรับการพิมพ์ : มูลค่าการส่งออก 1,053.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (12) ของปรุงแต่งชนิดที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ : มูลค่าการส่งออก 870.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (13) แป้น แผง คอนโซล โต๊ะ ตู้ และฐานรองอื่น ๆ (เช่น สวิตช์ พิวส์ เครื่องกำจัดกระแสเซอร์จ ปลั๊ก กล่อง ขุมสายโทรศัพท์ : มูลค่าการส่งออก 861.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (14) ข้าว : มูลค่าการส่งออก 797.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (15) ตู้เย็น ตู้แช่แข็ง และอุปกรณ์ทำความเย็น : มูลค่าการส่งออก 742.0 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

แผนภาพที่ 4 : สินค้าส่งออกจากไทยไปสหรัฐอเมริกา มกราคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2568

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

แผนภาพที่ 5 : ประมาณการจำนวนแรงงานในแต่ละสาขา เดือน กรกฎาคม 2568

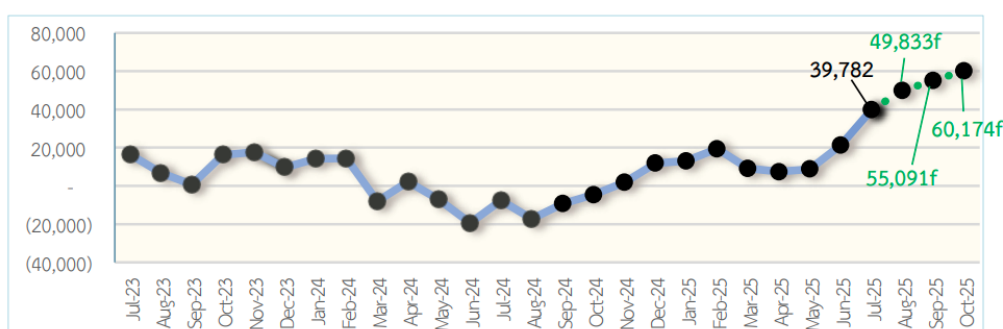
ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม จากการประเมินของระบบเตือนภัยด้านแรงงานของกระทรวงแรงงาน ผลกระทบของมาตรการภาษีที่รื้อปรับต่อตลาดแรงงานไทยยังอยู่ในขอบเขตจำกัด โดยแนวโน้มการว่างงาน และการเลิกจ้างในช่วง 3 เดือนข้างหน้า (สิงหาคม-ตุลาคม พ.ศ. 2568) ยังคงอยู่ในเกณฑ์ปกติ รายละเอียดดังนี้

การว่างงาน อยู่ในเกณฑ์ปกติ โดยคาดว่าจะเพิ่มขึ้น 49,833 คน 55,091 คน และ 60,174 คน ตามลำดับในสามเดือนดังกล่าว เมื่อเทียบกับปีก่อน แม้ไม่ถึงระดับวิกฤติ แต่ยังคงติดตามปัจจัยภายนอกที่อาจกระทบแนวโน้มในอนาคต

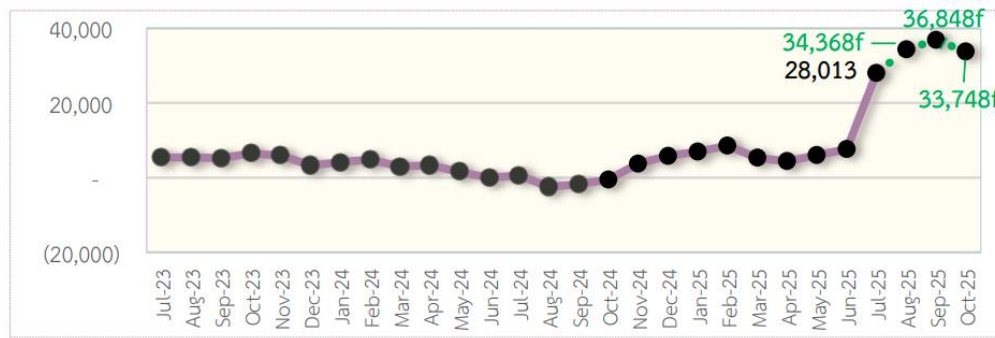
การเลิกจ้าง อยู่ในระดับที่ควรเฝ้าระวัง โดยประมาณการว่าจะเพิ่มขึ้น 34,368 คน 36,848 คน และ 33,748 คน ตามลำดับในช่วงเดียวกัน ซึ่งแม้จะยังไม่ถึงขั้นวิกฤติ แต่แสดงถึงแนวโน้มที่ต้องติดตามอย่างใกล้ชิด

แผนภาพที่ 6 : แนวโน้มการว่างงาน เดือนสิงหาคม กันยายน และตุลาคม พ.ศ. 2568

ที่มา : ระบบเตือนภัยด้านแรงงาน กระทรวงแรงงาน

แผนภาพที่ 7 : แนวโน้มการเลิกจ้าง เดือนสิงหาคม กันยายน และตุลาคม พ.ศ. 2568

ที่มา : ระบบเตือนภัยด้านแรงงาน กระทรวงแรงงาน

ตารางที่ 1 สรุปผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจำแนกตามกลุ่มผู้ได้ผลกระทบและเสนอแนวทางการช่วยเหลือ

ลักษณะผลกระทบ	ผู้ประกอบการไทย	แรงงาน	แนวทางการช่วยเหลือ (มาตรการที่แนะนำ)
ต้นทุนการส่งออกเพิ่ม (direct tariff burden)	กำไรจากการส่งออกลดลง อาจต้องปรับราคาขายหรือยุบสายการผลิตที่มุ่งตลาดสหรัฐ การแข่งขันด้านราคาอ่อนแรงลง	เสี่ยงต่อการชะลอการจ้างงาน หรือลดชั่วโมงการทำงาน และอาจมีการเลิกจ้างในกลุ่มแรงงานที่ทำงานในสายการผลิตส่งออก	รัฐให้ทุนชั่วคราว (targeted subsidy/soft loan) เพื่อชดเชยต้นทุนการปรับตัวให้กับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้รับผลกระทบหนัก พร้อมมาตรการฝึกทักษะ (re-skilling) ให้แรงงานเปลี่ยนไปสู่สายงานที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น
ภาระด้านเอกสารและการตรวจสอบถิ่นกำเนิด (administrative burden)	ต้องเพิ่มระบบตรวจสอบซัพพลายเชนและจัดทำนโยบาย compliance เพิ่มค่าใช้จ่ายการปฏิบัติการ	แรงงานฝ่ายโลจิสติกส์และฝ่ายปฏิบัติการอาจต้องเพิ่มชั่วโมงการทำงาน รับงานเอกสารมากขึ้น หรือเกิดความเครียดจากภาระงาน	ภาครัฐจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูล/ใบรับรองถิ่นกำเนิดแบบดิจิทัล (single window) และงบอุดหนุนการปรับระบบ ERP สำหรับ SME พร้อมหลักสูตรอบรมด้านการปฏิบัติสินค้าและเอกสารเพื่อแรงงานที่เกี่ยวข้อง
การย้ายฐานผลิตของนักลงทุนต่างชาติ (nearshoring)	สูญเสียการลงทุนระยะยาว ส่งผลต่อห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศและการจ้างงานขึ้นส่วน	การจ้างงานถาวรในกิจการส่งออกอาจลดลง แรงงานที่มีทักษะต่ำได้รับผลกระทบมากขึ้น	กระตุ้นการลงทุนด้านมูลค่าเพิ่มในประเทศ (upgrading) ผ่านสิทธิประโยชน์ภาษีเฉพาะกิจสำหรับการเพิ่มมูลค่าในประเทศ และส่งเสริมการลงทุนในภาคบริการที่เชื่อมโยง
การเปลี่ยนโครงสร้างสินค้า ส่งออกไปสหรัฐ (product mix shift)	ผู้ประกอบการอาจเร่งพัฒนาผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มหรือหาตลาด	ความต้องการทักษะเปลี่ยนจากงานซ้ำเป็นงานทักษะสูง ส่งผลให้	ให้ทุนสนับสนุน R&D และโปรแกรมร่วมรัฐ-เอกชนเพื่อยกระดับสินค้า รวมถึงสนับสนุน

ลักษณะผลกระทบ	ผู้ประกอบการไทย	แรงงาน	แนวทางการช่วยเหลือ (มาตรการที่แนะนำ)
	ทางเลือก แต่ใช้เวลาและทุน	แรงงานต้องฝึกทักษะใหม่	การเคลื่อนย้ายแรงงานสู่อาชีพใหม่ด้วยการฝึกทักษะเชิงเทคนิค
ความผันผวนทางอุปทาน (supply chain disruption)	ผู้ประกอบการอาจเผชิญปัญหาการจัดหา input จากต่างประเทศผลิตไม่ได้ตามเป้า	แรงงานอาจมีการหยุดการผลิตชั่วคราว หรือการลดชั่วโมง ทำให้รายได้ไม่แน่นอน	สนับสนุนการกระจายความเสี่ยงของซัพพลายเชน (diversification) และเงินทุนหมุนเวียนระยะสั้นเพื่อรับมือความผันผวน

จากตารางสรุปผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจำแนกตามกลุ่มผู้ได้ผลกระทบและเสนอแนวทางการช่วยเหลือที่เหมาะสมในมุมมองเชิงนโยบาย โดยแบ่งผลกระทบตามลักษณะเชิงเศรษฐกิจและเชิงปฏิบัติการ ชี้ให้เห็นว่าแนวทางการช่วยเหลือต้องมีทั้งมิติการเงิน (เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทยกระทรวงการคลังจัดวงเงินหมุนเวียน/soft loan), มิติการปรับโครงสร้างกำลังคน (มาตรการฝึกทักษะ/transferable skills), มิติการอำนวยความสะดวกเชิงองค์กร (digital single window, ลดภาระเอกสาร), และมิติการส่งเสริมการลงทุนเชิงมูลค่าเพิ่ม (tax incentives เจือจางผูกกับการเพิ่มสัดส่วนจ้างงานในประเทศ) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการคงไว้ซึ่งขีดความสามารถในการแข่งขันและการคุ้มครองแรงงาน

3.3 วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของภาคธุรกิจและแรงงานไทย ภายหลังประกาศอัตราภาษีร้อยละ 19

การวิเคราะห์ SWOT โดยพิจารณาผลกระทบของภาคธุรกิจและแรงงานที่เกิดจากมาตรการภาษีนำเข้าใหม่และบริบทเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และความท้าทายที่เกิดขึ้นที่ภายหลังจากที่สหรัฐอเมริกาประกาศปรับลดอัตราภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าจากประเทศไทยลงจากเดิมร้อยละ 36 เหลือร้อยละ 19

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของภาคธุรกิจและแรงงานไทย ภายหลังประกาศอัตราภาษีร้อยละ 19

จุดแข็ง (Strengths):	จุดอ่อน (Weaknesses)
1.ภาคธุรกิจไทยยังมีฐานโครงสร้างอุตสาหกรรมที่หลากหลาย มีคลัสเตอร์การผลิตที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและจีน สถานประกอบการบางกลุ่มมีความสามารถในการปรับตัวโดยการเพิ่มมูลค่า (upgrading) และมีประสบการณ์เชิงการค้าไปยังตลาดสหรัฐมายาวนาน 2. ภาคแรงงานมีทักษะในอุตสาหกรรมเฉพาะทางเทคนิคที่รองรับการผลิตแม้จะเป็นแรงงานมีฝีมือระดับปานกลาง ซึ่งสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านสู่การผลิตที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นได้หากได้รับการฝึกทักษะและสนับสนุนที่เหมาะสม เช่น อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องประดับ เสื้อผ้าเกรดพรีเมียม อาหารและเกษตรแปรรูป ซึ่งเป็นจุดแข็งของไทย 3. ความสามารถในการแข่งขันยังคงอยู่	1. ภาคธุรกิจไทยยังพึ่งพาซัพพลายเชนข้ามชาติ ทำให้ถูกตรวจสอบและเสี่ยงต่อมาตรการกีดกันการค้า โดยเฉพาะขึ้นส่วนจากจีน 2. ผู้ประกอบการ SME จำนวนมากมีความสามารถด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบระหว่างประเทศและระบบการรับรองคุณภาพที่จำกัด 3. แรงงานส่วนใหญ่ยังมีทักษะเชิงเทคนิคที่ไม่เพียงพอสำหรับการเปลี่ยนไปสู่ภารกิจการผลิตมูลค่าสูงโดยทันที. 4. พึ่งพาดตลาดสหรัฐสูงในบางอุตสาหกรรม ทำให้เสี่ยงต่อการสูญเสียคำสั่งซื้อ หากต้นทุนจากภาษียังคงสูงและคู่ค้าเลือกย้ายฐานไปประเทศที่มีต้นทุนต่ำกว่า หากการส่งออกหดตัว ย่อมกระทบการจ้างงานวงกว้าง 5. ขีดจำกัดด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี

จุดแข็ง (Strengths):	จุดอ่อน (Weaknesses)
อัตราภาษี 19% แม้สูง แต่ต่ำกว่าที่เคยประกาศไว้ (36%) ทำให้สินค้าไทยยังแข่งขันได้ในตลาดสหรัฐ เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ในเงื่อนไขเดียวกัน 4. การสนับสนุนเชิงรุกจากรัฐบาลไทย การอนุมัติ Soft loans, การเร่งพัฒนากฎแหล่งกำเนิดสินค้า (rules of origin) และมาตรการปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า	ธุรกิจไทยจำนวนมากยังแข่งขันด้านราคา มากกว่าด้านนวัตกรรม แม้ภาษีจะลดลง แต่ยังเป็นภาระต้นทุนอยู่
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
1. การเจรจาภาษีการค้าเปิดช่องให้ไทยได้เจรจาแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ เช่น การเข้าถึงตลาดสหรัฐด้วยเงื่อนไขที่ชัดเจน ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานต่อรองในการดึงดูดการลงทุนจากสหรัฐโดยมีเงื่อนไขส่งเสริมการเพิ่มเนื้อหาในประเทศ 2. แรงจูงใจในการยกระดับสินค้า ความต้องการของตลาดโลกที่เปลี่ยนไปสู่สินค้ามูลค่าเพิ่มและบริการสร้างโอกาสให้ภาคธุรกิจไทยเร่งพัฒนาสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่ม เช่น อาหารสุขภาพ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อรักษาตลาดแม้มีภาษี 3. กระจายตลาดส่งออกใหม่ การลดภาษีลงเหลือ 19% อาจช่วยให้ธุรกิจมีเวลาในการปรับตัวและหาตลาดอื่น ๆ เช่น EU ตะวันออกกลาง หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 4. ตลาดการค้าผลักดันให้แรงงานพัฒนาทักษะ โดยเข้ารับการอบรมด้านดิจิทัล การผลิตอัจฉริยะ (smart manufacturing) และการตลาดออนไลน์ จะเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับตัว	1. การตรวจสอบถิ่นกำเนิดและความเสี่ยงที่จะถูกปรับขึ้นภาษีเป็นรายสินค้า (และการคุมเข้มการ transshipment) อาจทำให้มีสินค้าบางกลุ่มถูกตีความว่าไม่เป็นสินค้าไทยแท้และโดนเก็บภาษีสูงขึ้น 2. การเคลื่อนย้ายฐานการผลิตของนักลงทุนต่างประเทศ (nearshoring to US) จะลดปริมาณการลงทุนและโอกาสการจ้างงานระยะยาว โดยนักลงทุนอาจเลือกย้ายโรงงานไปเวียดนาม อินโดนีเซีย หรือกัมพูชา ที่มีแรงงานต้นทุนต่ำกว่า หากไทยไม่สามารถปรับเพิ่มประสิทธิภาพได้ 3. แรงงานจำนวนมากเสี่ยงถูกเลิกจ้าง ประเมินว่าหากยอดส่งออกหดตัวอย่างต่อเนื่อง แรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องประดับ และอิเล็กทรอนิกส์ อาจเผชิญความไม่มั่นคงในการจ้างงานสูง

4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านแรงงาน และข้อเสนอการพัฒนาเชิงระบบ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านแรงงานและการพัฒนาเชิงระบบต่อไปนี้มีคามมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองแรงงาน ลดผลกระทบทางสังคม และเสริมสร้างการปรับตัวของตลาดแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตและการค้าในบริบทใหม่

4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านแรงงาน

(1) การประกันรายได้ชั่วคราวและการสนับสนุนการจ้างงานแบบมีเงื่อนไข โดยเสนอให้จัดทำมาตรการชั่วคราวของภาครัฐเพื่อช่วยธุรกิจที่ได้รับผลกระทบหนักให้สามารถรักษาการจ้างงานไว้ได้ผ่านเงินอุดหนุนค่าจ้างบางส่วน (wage subsidy) โดยผูกกับเงื่อนไขการไม่เลิกจ้างหรือการจัดโปรแกรม

ฝึกทักษะให้แรงงานที่ได้รับการคุ้มครอง เพื่อป้องกันการสูญเสียรายได้และการเพิ่มขึ้นของอัตราว่างงานในระยะสั้น

(2) โปรแกรมฝึกทักษะและการอบรมเชิงระบบ (national skilling pathway) โดยพัฒนากรอบการฝึกทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการที่ต้องการยกระดับสินค้าไปสู่มูลค่าเพิ่ม เช่น ทักษะด้านการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ การควบคุมคุณภาพ และการบริหารห่วงโซ่อุปทาน ดำเนินการร่วมกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษา โดยมีหลักสูตรที่ยอมรับร่วมกันและมาตรฐานการรับรองผลลัพธ์การฝึกอบรม

(3) ระบบข้อมูลแรงงานและการแจ้งเตือนเชิงรุก (labour market information system) โดยการสร้างระบบข้อมูลแบบเรียลไทม์เพื่อระบุอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูงต่อการหดตัวและกลุ่มแรงงานเปราะบาง เพื่อออกมาตรการช่วยเหลือล่วงหน้า เช่น การเคลื่อนย้ายแรงงาน การฝึกทักษะเฉพาะทาง หรือการให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ

(4) การคุ้มครองทางสังคมที่ยืดหยุ่น (flexible social protection) โดยปรับปรุงระบบสิทธิประกันสังคมให้ครอบคลุมความไม่แน่นอนของรายได้ เช่น การขยายสิทธิประโยชน์การว่างงานชั่วคราว การให้สิทธิสวัสดิการที่สามารถถ่ายโอนเมื่อลูกจ้างเปลี่ยนสถานประกอบการ และมาตรการคุ้มครองสำหรับแรงงานนอกระบบที่อาจได้รับผลกระทบ

4.2 ข้อเสนอการพัฒนาเชิงระบบ (โครงสร้างและการประสานงาน)

(1) จัดตั้งกลไกการประสานงานระดับชาติแบบข้ามกระทรวง (inter-ministerial task force) ที่มีภารกิจเฉพาะด้านการรักษาการจ้างงานและการสนับสนุนการปรับตัวของภาคธุรกิจ ร่วมกับตัวแทนภาคเอกชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และสถาบันการเงิน เพื่อออกมาตรการที่สอดคล้องและสามารถตอบสนองได้อย่างรวดเร็วทันต่อความต้องการ

(2) พัฒนารอบมาตรการจูงใจเชิงโครงสร้าง (structural incentives) สำหรับการลงทุนที่เพิ่มมูลค่าภายในประเทศ โดยกำหนดเกณฑ์ชัดเจนเกี่ยวกับการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี หรือการสนับสนุนต้องสัมพันธ์กับการสร้างงานที่มีทักษะสูงในประเทศอย่างโปร่งใส

(3) ลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและโลจิสติกส์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในห่วงโซ่อุปทาน โดยการสร้างระบบ single window สำหรับใบรับรองถิ่นกำเนิดดิจิทัล การพัฒนาศูนย์การตรวจสอบและรับรองสินค้า และการยกระดับระบบฐานข้อมูลภาษีและการค้า เพื่อทำให้ต้นทุนการปฏิบัติงานลดลง และเพิ่มความรวดเร็วในการตอบสนองต่อข้อกำหนดของประเทศคู่ค้าหลัก

(4) การสนับสนุนทางการเงินแบบมีเงื่อนไข โดยให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ SME โดยกำหนดเงื่อนไขการใช้เงินเพื่อการปรับปรุงกระบวนการผลิต การขึ้นทะเบียนเครื่องมือการผลิตใหม่ หรือการฝึกอบรมแรงงาน เพื่อให้เกิดผลการลงทุนทางโครงสร้างที่ยั่งยืน

หมายเหตุ บทความนี้จัดทำขึ้นโดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในวันที่ 30 กันยายน 2568

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าต่างประเทศ. (2567). รายงานการค้าระหว่างประเทศของไทย ประจำปี 2567. สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. <https://www.tpsa.go.th/document/2503-0000000001>
- กรมประชาสัมพันธ์. (2568, กรกฎาคม 7). “ทรัมป์” ส่งจดหมายถึงไทย ยืนยันเก็บภาษีนำเข้าสหรัฐฯ 36% มีผล 1 สิงหาคมนี้. <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/404132>
- กรมประชาสัมพันธ์. (2568, กันยายน 30). รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน เชื่อภาษีนำเข้าสหรัฐฯ ไม่กระทบไทย มองเป็นโอกาสเสริมศักยภาพการค้า-แรงงาน ยืนยันยังไม่ขึ้นค่าแรงรอบ 3 ปีนี้. <https://thainews.prd.go.th/thainews/news/view/1319285/?bid=2>
- ธนาคารกรุงไทย. (2565). ภาษีตอบโต้ (Reciprocal Tariff) คืออะไร มีผลกระทบอย่างไร. <https://krungthai.com/th/financial-partner/learn-financial/2372>
- ธนาคารกสิกรไทย. (2568). ผลกระทบจากข้อตกลงการค้าระหว่างสหรัฐฯ-ไทย: วิเคราะห์โอกาสและความเสี่ยง. <https://www.kasikornbank.com/th/kwealth/Pages/a921-t2-hyb-us-thailand-trade-deal-impact-kgth.aspx>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568, สิงหาคม). ธุรกิจกับไทยปรับตัวอย่างไรหลังโดนภาษีไป 19%. <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/prachachat-chyawadee-august25.html>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2025, สิงหาคม). ผลกระทบของมาตรการภาษีทรัมป์ต่อเศรษฐกิจไทย: บทวิเคราะห์เชิงลึก. <https://tdri.or.th/2025/08/trump-tariffs-thai-impact-review/>
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2568). รายงานการประเมินอุปสรรคทางการค้าของประเทศคู่ค้า รายงานโดยสำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐอเมริกาเสนอต่อประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา. <https://www.tpsa.go.th/document/2504-00000000023>
- Office of the United States Trade Representative. (2024, March). *USTR releases 2024 National Trade Estimate Report on Foreign Trade Barriers*. <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2024/march/ustr-releases-2024-national-trade-estimate-report-foreign-trade-barriers>
- Salika. (2568, สิงหาคม 14). 5 จุดแข็งของไทยในเวทีการลงทุนอุตสาหกรรมโลก. <https://www.salika.co/2025/08/14/5-strenght-of-thailand-in-industry-investment/>
- The White House. (2025, July). *Further modifying the reciprocal tariff rates* [Presidential action]. <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/07/further-modifying-the-reciprocal-tariff-rates/>

Reuters. (2025, August 1). *Trade deal with U.S. will boost Thailand's competitiveness, confidence, minister says*. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/trade-deal-with-us-will-boost-thailands-competitiveness-confidence-minister-says-2025-08-01/>

สรุปผลการศึกษาศถานการณ์ด้านแรงงานที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศ ปีงบประมาณ 2568

1. ไตรมาสที่ 4/2567 : ความตกลงการค้าเสรีระหว่าง ไทยกับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป EFTA (European Free Trade Association) ต่อเศรษฐกิจไทยและผลกระทบด้านแรงงาน

ความตกลงการค้าเสรี (FTA) ไทย – EFTA ซึ่งครอบคลุม 4 ประเทศยุโรป ได้แก่ สวิตเซอร์แลนด์ นอร์เวย์ ไอซ์แลนด์ และลิกเตนสไตน์ ถือเป็นก้าวสำคัญของยุทธศาสตร์การค้าไทยในการกระจายตลาด ลดการพึ่งพาตลาดหลัก และเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคที่มีกำลังซื้อสูง ความตกลงนี้ เริ่มเจรจาตั้งแต่ปี 2548 มีการหยุดชะงักหลายครั้ง ก่อนสรุปผลสำเร็จในปี 2567 ครอบคลุม 15 ประเด็นหลัก เช่น การค้าสินค้า บริการ การลงทุน ทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การแข่งขัน และการพัฒนาที่ยั่งยืน ในมิติทางเศรษฐกิจ FTA ไทย – EFTA ช่วยเปิดตลาดส่งออก โดยเฉพาะอาหารแปรรูป เกษตร และ อุตสาหกรรมแรงงานเข้มข้น พร้อมเพิ่มการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากอุตสาหกรรมขั้นสูง เช่น เครื่องจักร ความแม่นยำสูง และเภสัชภัณฑ์ มูลค่าการค้ารวมไทย – EFTA ปี 2566 อยู่ที่ 9,887 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 11,751 ล้านดอลลาร์ในปี 2569 การส่งออกมีแนวโน้มเติบโตร้อยละ 12 ขณะที่การนำเข้าขยายตัวร้อยละ 8 สำหรับแรงงาน ความตกลงนี้ส่งผลต่อการจ้างงานทั้งเชิงบวกและท้าทาย สินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมบางสาขามีโอกาสเพิ่มการจ้างงานทั้งแรงงานมีทักษะและไร้ทักษะ ขณะเดียวกัน อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง เช่น เภสัชกรรม อาจลดการจ้างงานเพราะระบบอัตโนมัติและมาตรฐานเข้มงวด แรงงานจึงต้องปรับตัวเรียนรู้ทักษะใหม่ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสีเขียวและการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐาน EFTA โดยสรุป FTA ไทย – EFTA เป็นโอกาสในการขยายการค้า ดึงดูดการลงทุน ยกระดับมาตรฐานสินค้าและแรงงานไทยสู่ระดับสากล แม้มีความท้าทายเรื่องการแข่งขันและต้นทุน การปรับตัว แต่หากภาครัฐ เอกชน และแรงงานร่วมมือกันพัฒนาทักษะและกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐาน จะช่วยเสริมศักยภาพการแข่งขันของไทยและสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงแรงงานควรติดตามสถานการณ์ บทสรุปการเจรจา ที่จะส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงาน เพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินนโยบายสำหรับสนับสนุน และส่งเสริมตลาดแรงงานไทย
2. พัฒนาทักษะแรงงานและปรับปรุงกระบวนการผลิตให้ตอบสนองต่อมาตรฐานที่เข้มงวดของประเทศในกลุ่ม EFTA เพื่อให้ประเทศสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสนี้ได้อย่างเต็มที่
3. กำหนดนโยบายที่เน้นความยั่งยืนจะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสร้างสมดุลในระยะยาว
4. ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาคมระหว่างประเทศเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจและตลาดแรงงานของไทยให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2. ไตรมาสที่ 1/2568 : ทิศทางและโอกาสแรงงานไทย ภายใต้การยกระดับความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน ACFTA 3.0

ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2547 โดยเริ่มจาก ACFTA 1.0 ที่มุ่งลดภาษีศุลกากรและขยายการค้า ต่อมา ACFTA 2.0 ในปี 2558-2561 ได้เน้นแก้ปัญหาอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีและขยายความร่วมมือในด้านบริการและการลงทุน ปัจจุบันการเจรจา ACFTA 3.0 มีเป้าหมายเพื่อปรับให้สอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจสมัยใหม่ โดยมุ่งเน้นเศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจสีเขียว และการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน เพื่อรองรับความท้าทายในยุคดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับไทย จีนเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งตั้งแต่ปี 2556 มูลค่าการค้ารวมเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว สินค้าส่งออกสำคัญ เช่น ยางพารา ผลไม้ มันสำปะหลัง ข้าว และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ได้รับประโยชน์จากการลดภาษี ขณะเดียวกัน การลงทุนของจีนในไทยก็ขยายตัว โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า พลังงานสะอาด และโครงสร้างพื้นฐาน อย่างไรก็ดี ไทยยังคงเผชิญการขาดดุลการค้าต่อเนื่องจากการนำเข้าสินค้าราคาถูกจากจีน และการเติบโตของแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซที่กดดันผู้ประกอบการในประเทศ โดยเฉพาะ SMEs ที่มีต้นทุนสูงกว่าและปรับตัวช้ากว่า ผลกระทบด้านแรงงานเห็นได้ชัดจากการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจดิจิทัลที่เปิดโอกาสการจ้างงานใหม่ในสาขาอีคอมเมิร์ซ โลจิสติกส์ การตลาดดิจิทัล และเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่แรงงานไทยกว่าร้อยละ 45 ยังขาดทักษะดิจิทัลและเสี่ยงถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีอัตโนมัติ ขณะที่เศรษฐกิจสีเขียวกำลังสร้างแรงกดดันต่ออุตสาหกรรมพลังงานฟอสซิล และการผลิตที่ก่อมลพิษสูงซึ่งอาจลดการจ้างงานลง ทว่าก็สร้างโอกาสใหม่ในพลังงานสะอาด ยานยนต์ไฟฟ้า การผลิตแบตเตอรี่ เกษตรกรรมยั่งยืน และอุตสาหกรรมหมุนเวียน แรงงานที่สามารถปรับตัวและพัฒนาทักษะใหม่ด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสีเขียวจะมีโอกาสแข่งขันในตลาดแรงงานมากขึ้น โดยรวม ACFTA 3.0 เป็นทั้งโอกาสและความท้าทายสำหรับเศรษฐกิจและแรงงานไทย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พัฒนาทักษะดิจิทัลให้แรงงานไทย สนับสนุนโครงการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของแรงงานไทย รวมถึงส่งเสริมแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อลดความเสี่ยงในการถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี
2. ลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล จัดตั้งศูนย์ข้อมูล (Data Centers) และระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ (Cloud Computing) เพื่อให้ธุรกิจไทยสามารถแข่งขันได้ในตลาดการค้าอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีขั้นสูงที่จีนให้ความสำคัญ
3. ส่งเสริม SME ไทยเข้าสู่ตลาดจีนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล สนับสนุนผู้ประกอบการ SME ผลิตสินค้าที่จีนเลียนแบบได้ยาก อาทิ สินค้าในกลุ่ม “สายมู” และสินค้าที่มีมิติทางวัฒนธรรมไทย เช่น พระเครื่อง เครื่องรางจากวัดชื่อดัง สินค้าแฮนด์เมด ผ้าทอไทย โดยขายผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลของจีน เพื่อขยายตลาดและลดต้นทุนในการเข้าถึงผู้บริโภคจีน
4. กำหนดมาตรการคุ้มครองแรงงานที่ได้รับผลกระทบ คุ้มครองแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจาก ACFTA 3.0 โดยเฉพาะแรงงานในอุตสาหกรรมที่กำลังถูกปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบอัตโนมัติและดิจิทัล
5. สนับสนุนอุตสาหกรรมสีเขียว สำหรับอุตสาหกรรมใหม่ๆ เช่น เทคโนโลยีพลังงานสะอาด ยานยนต์ไฟฟ้า (EV) และเทคโนโลยีอัจฉริยะให้อุตสาหกรรมเหล่านี้เติบโต โดยใช้ประโยชน์จากการลงทุนของจีน

3. ไตรมาสที่ 2/2568 : ผลกระทบของความขัดแย้งทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ต่อตลาดแรงงานไทย

ความขัดแย้งทางการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนในปี 2568 ได้ยกระดับจากสงครามภาษีสู่การแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมอนาคต เช่น รถยนต์ไฟฟ้า แบตเตอรี่ และเซมิคอนดักเตอร์ สหรัฐฯ ใช้มาตรการภาษีและข้อจำกัดการส่งออกเทคโนโลยีอย่างเข้มงวด ขณะที่จีนตอบโต้ด้วยการขึ้นภาษีและควบคุมการส่งออกวัตถุดิบสำคัญ ส่งผลให้ห่วงโซ่อุปทานโลกปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ บริษัทข้ามชาติจำนวนมากกระจายการผลิตออกจากจีน (de-risking) หรือย้ายฐานมาประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงไทย เศรษฐกิจไทยซึ่งพึ่งพาการส่งออกสูงได้รับผลกระทบโดยตรงทั้งด้านบวกและลบ สัดส่วนการส่งออกไปสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากการทดแทนสินค้าจีนที่มีราคาสูงขึ้น ขณะเดียวกันไทยยังดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างชาติ (FDI) โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และยานยนต์ไฟฟ้า อย่างไรก็ตาม ความไม่แน่นอนด้านนโยบายการค้าสหรัฐฯ และการไหลบ่าของสินค้าราคาถูกจากจีนกดดันผู้ประกอบการไทย ทำให้บางอุตสาหกรรม เช่น สิ่งทอ รองเท้า และชิ้นส่วนยานยนต์เสี่ยงต่อการสูญเสียตลาด และการจ้างงาน ตลาดแรงงานไทยได้โอกาสเพิ่มการจ้างงานในอุตสาหกรรมที่รองรับการย้ายฐานการผลิต และการทดแทนการส่งออก แต่ยังเผชิญข้อจำกัดด้านคุณภาพงาน การถ่ายโอนเทคโนโลยีที่ไม่ชัดเจน และสัดส่วนแรงงานนอกระบบที่สูง ซึ่งทำให้เปราะบางต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การเตรียมแรงงานไทยให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง
 - สร้างทักษะแรงงานให้ตรงกับอุตสาหกรรมเป้าหมาย
 - พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ/ นิคมอุตสาหกรรมที่มีระบบสนับสนุนแรงงานอย่างครบวงจร
2. การรองรับผลกระทบด้านลบต่อแรงงานในภาคส่งออก
 - จัดตั้งกองทุน/ มาตรการชดเชยแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการปิดกิจการหรือย้ายฐานการผลิต
 - พัฒนากลไกการแจ้งเตือนล่วงหน้า (Early Warning System) สำหรับอุตสาหกรรมเสี่ยง
3. การใช้ FTA และนโยบายภายนอกส่งเสริมแรงงานไทย
 - ส่งเสริมการเจรจาข้อตกลงการค้าใหม่ เพื่อขยายตลาดแรงงานและสินค้า
 - สนับสนุนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเพื่อเพิ่มความสามารถแข่งขัน
4. การพัฒนาระบบแรงงานให้มีความยืดหยุ่นและมั่นคง
 - ปฏิรูประบบประกันสังคมและสวัสดิการแรงงานให้รองรับรูปแบบการทำงานใหม่
 - ส่งเสริมการใช้ Big Data และ AI เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มความต้องการแรงงานรายสาขา
 - สร้างระบบข้อมูลแรงงานแบบ real-time

